

پژوهشکده پولی و بانکی
بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران

(۱۹۸)

جنبه‌های حقوقی بانکداری اینترنتی

مجموعه طرح:

دکتر مصطفی السان

همکار اصلی:

محسن علی‌دادی

سرشناسه	: السان، مصطفی، ۱۳۵۸ -
عنوان و نام پدیدآور	: جنبه‌های حقوقی بانکداری اینترنتی / مجری طرح مصطفی السان، همکار اصلی محسن علی‌دادی.
مشخصات نشر	: تهران: پژوهشکده پولی و بانکی، ۱۳۸۸.
مشخصات ظاهری	: ش. ۴۳۶ ص.
فروست	: پژوهشکده پولی و بانکی بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران: ۱۹۸.
شابک	: ۹۷۸-۹۶۴-۸۲۵۷-۸۲-۳
وضعیت فهرست‌نویسی	: فیبا
یادداشت	: پشت جلد به انگلیسی: Legal Aspects of Internet Banking
یادداشت	: کتابنامه: ص ۴۰۵ - ۴۳۶.
موضوع	: بانکداری اینترنتی - - قوانین و مقررات
شناسه افزوده	: علی‌دادی، محسن، ۱۳۵۶ -
شناسه افزوده	: پژوهشکده پولی و بانکی
رده‌بندی کنگره	: ۱۳۸۸ ج ۹ الف ۱۷۰۸/۷ HG
رده‌بندی دیویی	: ۳۳۳/۱۰۲۸۵
شماره کتابشناسی ملی	: ۱۷۹۵۳۲۴

ISBN: 978-964-8257-82-3

شابک: ۹۷۸-۹۶۴-۸۲۵۷-۸۲-۳

عنوان طرح: جنبه‌های حقوقی بانکداری اینترنتی
 مجری طرح: دکتر مصطفی السان
 همکار اصلی: محسن علی‌دادی
 ناشر: پژوهشکده پولی و بانکی - بانک مرکزی ج.ا.

نوبت چاپ: اول
 تاریخ انتشار: تابستان ۱۳۸۸
 تیراژ: ۱۰۰۰ نسخه
 قطع: وزیری

نشانی: تهران - خیابان شریعتی - بالاتر از تقاطع مطهری - کوچه شکرابی - پلاک ۵۶

کدپستی: ۱۵۶۷۷۱۴۸۱۱

تلفن: ۸۸۴۲۶۵۹۶ - ۸۸۴۱۹۱۸۴

فاکس: ۸۸۴۳۹۳۳۷

پست الکترونیکی: E-mail: Info@mbra-cbi.ac.ir

(کلیه حقوق برای ناشر محفوظ است)

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
ک	پیشگفتار
م	مقدمه
ن	خلاصه طرح
س	شرح کامل طرح
س	تعریف مسئله
ع	فرضیات
ف	هدف از تحقیق
ق	دلایل ضرورت و توجیه انجام طرح
ق	توضیح دقیق و مشروح شرح روش پژوهش و تکنیک‌های اجرایی
ر	روش تحقیق
ر	سابقه طرح
ر	مشکلات اجرایی در انجام طرح و روش حل مشکلات
ش	شرح خدمات تفصیلی پروژه
۱	فصل اول - کلیات
۲	۱-۱. مفهوم بانک و بانکداری
۵	۲-۱. پیشینه بانکداری
۷	۳-۱. بانکداری الکترونیکی
۸	۱-۳-۱. مفهوم بانکداری الکترونیکی
۹	۲-۳-۱. پیشینه بانکداری الکترونیکی
۹	۱-۲-۳-۱. روند تکامل تدریجی بانکداری الکترونیکی
۱۱	۲-۲-۳-۱. مشخصه‌های اساسی مکانیزم پرداخت الکترونیکی
۱۶	۳-۲-۳-۱. تاریخچه بانکداری الکترونیکی در ایران

۲۰	۴-۱. بانکداری اینترنتی
۲۰	۱-۴-۱. مفهوم بانکداری اینترنتی
۲۳	۲-۴-۱. پیشینه و وضعیت بانکداری اینترنتی
۲۳	۱-۲-۴-۱. پیشینه و وضعیت بانکداری اینترنتی در دنیا
۲۷	۱-۲-۴-۲. وضعیت بانکداری اینترنتی در ایران
۳۳	۳-۴-۱. مزایا و بانکداری اینترنتی
۳۴	۵-۱. حقوق بانکی و حقوق بانکداری اینترنتی
۳۵	۱-۵-۱. حقوق بانکی
۳۵	۱-۱-۵-۱. تبیین بحث
۳۶	۲-۱-۵-۱. مفهوم و مشخصه‌های حقوق بانکی
۳۶	۳-۱-۵-۱. تعریف و قلمرو حقوق بانکی
۳۷	۴-۱-۵-۱. اصل و ریشه قواعد حقوق بانکی
۳۹	۲-۵-۱. اوصاف حقوق بانکی
۳۹	۱-۲-۵-۱. خصیصه نظم عمومی
۳۹	۲-۲-۵-۱. خصیصه حقوق‌زدایی
۴۰	۳-۲-۵-۱. خصیصه موقت بودن
۴۱	۳-۵-۱. حقوق بانکداری اینترنتی
۴۳	۶-۱. تبیین محدوده و مختصات پژوهش
۴۷	فصل دوم - جنبه‌های قراردادی بانکداری اینترنتی
۴۸	۱-۲. تحلیل رابطه قراردادی در بانکداری اینترنتی
۴۸	۱-۱-۲. ماهیت رابطه قراردادی در بانکداری اینترنتی
۴۹	۱-۱-۱-۲. اهلیت طرفین قرارداد
۵۲	۲-۱-۱-۲. آزادی طرفین قرارداد
۵۳	۳-۱-۱-۲. حدود التزام در قرارداد بانکی اینترنتی
۵۴	۲-۱-۲. زمان و مکان انعقاد قرارداد بانکی اینترنتی
۵۵	۱-۲-۱-۲. اهمیت تعیین زمان و مکان انعقاد قرارداد بانکی اینترنتی

۵۵	۲-۲-۱-۲. اهمیت تشخیص زمان اعتبار ایجاب و قبول
۵۶	۳-۲-۱-۲. مبانی و تئوری‌های تشخیص زمان اعتبار قبول
۶۴	۳-۱-۲. تحلیل ماده ۱۱ دستورالعمل تجارت الکترونیکی اروپا
۶۶	۲-۲. مفهوم قراردادی بانکداری اینترنتی
۶۷	۱-۲-۲. لوازم استفاده از خدمات بانک اینترنتی
۶۸	۲-۲-۲. انعقاد قرارداد بانکی اینترنتی
۷۰	۳-۲-۲. محتوای قرارداد بانکی اینترنتی
۷۲	۴-۲-۲. ارکان حقوقی قرارداد بانکی اینترنتی
۷۲	۱-۴-۲-۲. ایجاب
۷۵	۲-۴-۲-۲. قبول
۷۸	۳-۲. ماهیت حقوقی قرارداد بانکی اینترنتی
۷۸	۱-۳-۲. استاندارد و الحاقی بودن قرارداد بانکی اینترنتی
۷۹	۲-۳-۲. رضایی بودن قرارداد بانکی اینترنتی
۸۰	۳-۳-۲. مقایسه قرارداد بانکی اینترنتی با نهادهای حقوقی مشابه
۸۰	۱-۳-۳-۲. قرارداد اجاره خدمات
۸۱	۲-۳-۳-۲. قرارداد وکالت
۸۲	۴-۳-۲. انواع رابطه قراردادی در بانکداری اینترنتی
۸۲	۱-۴-۳-۲. قراردادهای خرید در بانکداری اینترنتی
۸۲	۲-۴-۳-۲. نظام پرداخت اعتباری در اینترنت
۸۶	۳-۴-۳-۲. نظام پرداخت مبتنی بر بدهی در اینترنت
۸۸	۴-۴-۳-۲. قراردادهای کلان بانکی اینترنتی
۹۳	۴-۲. مسئولیت قراردادی در بانکداری اینترنتی
۹۴	۱-۴-۲. تعهدات قراردادی در بانکداری اینترنتی
۹۶	۲-۴-۲. مسئولیت قراردادی در قرارداد بانکی اینترنتی
۹۷	۳-۴-۲. نقش دولت در قرارداد بانکی اینترنتی
۱۰۱	فصل سوم - حقوق و تعهدات اطراف قرارداد بانکی اینترنتی

- ۱۰۲ ۱-۳. حقوق و تعهدات بانک اینترنتی، مدیریت، و کارکنان آن
- ۱۰۳ ۱-۱-۳. حقوق و تعهدات قراردادی بانک اینترنتی
- ۱۰۳ ۱-۱-۳. تعهدات بانک اینترنتی
- ۱۱۱ ۲-۱-۳. حقوق قراردادی بانک اینترنتی
- ۱۱۷ ۲-۳. حقوق، تعهدات و مسئولیت ارائه‌دهنده خدمات اینترنتی در بانکداری اینترنتی
- ۱۱۸ ۱-۲-۳. مفهوم و مبنای مسئولیت آی.اس.پی.
- ۱۱۹ ۲-۲-۳. مسئولیت قراردادی آی.اس.پی. در بانکداری اینترنتی
- ۱۲۰ ۳-۲-۳. مسئولیت غیرقراردادی آی.اس.پی. در بانکداری اینترنتی
- ۱۲۱ ۱-۳-۳. مسئولیت مستقیم
- ۱۲۱ ۲-۳-۳. مسئولیت مشترک و مسئولیت نیابتی
- ۱۲۴ ۴-۲-۳. تعهدات و مسئولیت آی.اس.پی. در بانکداری اینترنتی نسبت به علائم
جاری و مالکیت صنعتی
- ۱۲۵ ۵-۲-۳. مطالعه تطبیقی حقوق و تعهدات آی.اس.پی. در حیطه بانکداری
اینترنتی
- ۱۲۸ ۳-۳. حقوق مشتری و مصرف‌کننده در بانکداری اینترنتی
- ۱۲۹ ۱-۳-۳. حقوق و تعهدات مشتری تاجر در بانکداری اینترنتی
- ۱۳۰ ۲-۳-۳. حقوق و تعهدات مشتری مصرف‌کننده در بانکداری اینترنتی
- ۱۳۰ ۱-۲-۳. تعهدات مصرف‌کننده در بانکداری اینترنتی
- ۱۳۲ ۲-۲-۳. حقوق مصرف‌کننده در بانکداری اینترنتی
- ۱۳۹ فصل چهارم - مسئولیت مدنی و کیفری در بانکداری اینترنتی
- ۱۴۰ ۱-۴. مبنای و حدود مسئولیت در بانکداری اینترنتی
- ۱۴۱ ۱-۱-۴. مبنای مسئولیت مدنی در بانکداری اینترنتی
- ۱۴۱ ۱-۱-۴. تئوری‌های قابل طرح در خصوص مبنای مسئولیت مدنی
- ۱۴۶ ۲-۱-۴. نقد مبنای و دیدگاه‌ها در مورد بانکداری اینترنتی
- ۱۴۷ ۳-۱-۴. یافتن مبنایی مناسب برای مسئولیت مدنی در بانکداری
اینترنتی

۱۵۰. ۴-۱-۱-۴. مبنای مناسب و اصولی
۱۵۱. ۵-۱-۱-۴. اثبات خسارت، میزان و طرق جبران آن
۱۵۴. ۶-۱-۱-۴. تعیین شخص مسئول با تکیه بر مقررات حقوقی
۱۵۸. ۲-۱-۴. حدود مسئولیت در بانکداری اینترنتی
۱۶۳. ۲-۴. ایمنی و جرائم علیه بانکداری اینترنتی
۱۶۴. ۱-۲-۴. ایمنی بانکداری اینترنتی
۱۶۴. ۱-۲-۴. ایمنی علمی و فنی بانک اینترنتی
۱۷۱. ۲-۲-۴. امنیت و پیشگیری در بانکداری اینترنتی
۱۷۵. ۳-۲-۴. جرائم علیه بانکداری اینترنتی
۱۷۶. ۱-۳-۲-۴. شمار جرائم علیه بانکداری اینترنتی
۱۸۵. ۴-۲-۴. همکاری داخلی و بین‌المللی برای مبارزه و پیشگیری از جرائم علیه بانکداری اینترنتی
۱۸۷. ۳-۴. مسئولیت مدنی در بانکداری اینترنتی
۱۸۸. ۱-۳-۴. مسئولیت مدنی بانک اینترنتی
۱۹۳. ۲-۳-۴. مسئولیت مدنی مدیر و هیئت مدیره در بانکداری اینترنتی
۱۹۹. ۳-۳-۴. مسئولیت مدنی اشخاص ثالث در بانکداری اینترنتی
۲۰۲. ۴-۳-۴. مسئولیت مدنی مشتری در بانکداری اینترنتی
۲۰۵. ۴-۴. مسئولیت کیفری در بانکداری اینترنتی
۲۰۶. ۱-۴-۴. مسئولیت کیفری بانک اینترنتی
۲۰۸. ۲-۴-۴. مسئولیت کیفری مدیریت بانک اینترنتی
۲۱۳. فصل پنجم - قانون حاکم، دادگاه صالح، و ادله اثبات دعوی در بانکداری اینترنتی
۲۱۴. ۱-۵. قانون حاکم بر بانکداری بانکداری اینترنتی بین‌المللی
۲۱۵. ۱-۱-۵. مفهوم حکومت قانون بر بانکداری اینترنتی بین‌المللی
۲۱۵. ۱-۱-۵. توصیف رابطه بانکی اینترنتی بین‌المللی
۲۱۶. ۲-۱-۱-۵. مفهوم «قانون حاکم» در بانکداری اینترنتی بین‌المللی

- ۲۱۸ ۲-۱-۵. تئوری‌های تشخیص قانون مناسب در بانکداری اینترنتی بین‌المللی
- ۲۱۹ ۱-۲-۱-۵. تئوری ذهنی
- ۲۲۰ ۲-۲-۱-۵. تئوری عینی
- ۲۲۰ ۳-۲-۱-۵. تئوری ارجحیت قانون مقر بانک
- ۲۲۲ ۴-۲-۱-۵. تئوری تحلیل ماهیت رابطه و تعیین قانون مناسب
- ۲۳۱ ۳-۱-۵. تأثیر مصونیت دولت در قانون حاکم
- ۲۳۴ ۴-۱-۵. قانون حاکم در بانکداری اینترنتی و حقوق مصرف‌کننده
- ۲۳۵ ۱-۴-۱-۵. مطالعه تطبیقی محدودیت حقوق مصرف‌کننده بر قانون حاکم
- ۲۳۶ ۲-۴-۱-۵. اعمال قواعد حمایتی مصرف‌کننده در بانکداری اینترنتی
- ۲۳۸ ۵-۱-۵. قانون حاکم بر تشکیل و فعالیت بانک اینترنتی
- ۲۴۱ ۲-۵. دادگاه صالح در بانکداری اینترنتی بین‌المللی
- ۲۴۳ ۱-۲-۵. قواعد عمومی تشخیص دادگاه صالح در بانکداری اینترنتی
- ۲۴۵ ۲-۲-۵. راهبرد متعارف تشخیص دادگاه صالح در بانکداری اینترنتی
- ۲۴۶ ۳-۲-۵. مبانی تعیین دادگاه صالح در بانکداری اینترنتی
- ۲۴۸ ۴-۲-۵. تئوری‌های تشخیص دادگاه صالح در پرداخت‌های الکترونیکی
- ۲۴۹ ۱-۴-۲-۵. تحلیل و ارزیابی کلی تئوری‌ها
- ۲۵۱ ۲-۴-۲-۵. تئوری صلاحیت جهانی و بانکداری اینترنتی بین‌المللی
- ۲۵۳ ۵-۲-۵. تحلیل قانون حاکم و دادگاه صالح در پرداخت‌های مصرف‌کننده
- ۲۵۷ ۶-۲-۵. تحلیل نهایی قانون حاکم و دادگاه صالح در بانکداری اینترنتی
- ۲۶۰ ۳-۵. ادله اثبات دعوا در بانکداری اینترنتی
- ۲۶۰ ۱-۳-۵. اعتبار ادله الکترونیکی در بانکداری اینترنتی
- ۲۶۳ ۲-۳-۵. جمع‌آوری و حفاظت از ادله در بانکداری اینترنتی
- ۲۶۳ ۱-۲-۳-۵. اشخاص مسئول جمع‌آوری و نگهداری ادله در بانکداری اینترنتی
- ۲۶۵ ۲-۲-۳-۵. جمع‌آوری و نگهداری ادله در صورت بروز اختلاف
- ۲۶۶ ۳-۲-۵. آیین استناد به ادله در بانکداری اینترنتی

۲۶۷	۱-۳-۳-۵. آیین تفتیش و توقیف ادله بانکی اینترنتی
۲۶۸	۲-۳-۳-۵. تشخیص ارزش اثباتی ادله بانکی اینترنتی
۲۷۱	فصل ششم - جنبه‌های حقوقی مدیریت، نظارت، و بازرسی بانکداری اینترنتی
۲۷۳	۱-۶. نقش بانک مرکزی در بانکداری اینترنتی
۲۷۴	۱-۶-۱. نقش بانک مرکزی در تأسیس، اداره و انحلال بانک اینترنتی
۲۷۴	۱-۶-۱-۱. نقش بانک مرکزی در فرایند تأسیس بانک اینترنتی
۲۷۶	۱-۶-۱-۲. نقش بانک مرکزی در فرایند اداره بانک اینترنتی
۲۸۰	۱-۶-۱-۳. نقش بانک مرکزی در انحلال بانک اینترنتی
۲۸۳	۱-۶-۲. نقش بانک مرکزی در سیاست‌گذاری پولی و ارزی
۲۸۳	۱-۶-۲-۱. نقش بانک مرکزی در حمایت از منافع عمومی
۲۸۵	۱-۶-۲-۲. سیاست‌گذاری پولی و ارزی و بانکداری اینترنتی
۲۸۷	۱-۶-۳. نقش بانک مرکزی در روابط بین بانک‌های اینترنتی
۲۸۷	۱-۶-۳-۱. نقش بانک مرکزی در روابط داخلی بانک‌های اینترنتی
۲۹۰	۱-۶-۳-۲. نقش بانک مرکزی در بانکداری اینترنتی بین‌المللی
۲۹۳	۱-۶-۴. بانک مرکزی جهانی و بانکداری اینترنتی
۲۹۵	۲-۶. جایگاه قوانین و مقررات آمره در بانکداری اینترنتی
۲۹۶	۲-۶-۱. اهداف و اوصاف قوانین و مقررات آمره در بانکداری اینترنتی
۲۹۸	۲-۶-۲. قوانین و مقررات آمره موجود در خصوص بانکداری اینترنتی
۳۰۱	۲-۶-۳. قوانین و مقررات مطلوب در خصوص بانکداری اینترنتی
۳۰۱	۲-۶-۳-۱. مقررات حمایتی در بانکداری اینترنتی
۳۰۴	۲-۶-۳-۲. مقررات فنی و اداری در بانکداری اینترنتی
۳۰۷	۳-۶. جنبه‌های حقوقی نظارت بر بانکداری اینترنتی
۳۰۷	۳-۶-۱. نظارت بانک مرکزی بر بانکداری اینترنتی
۳۰۸	۳-۶-۱-۱. مطالعه تطبیقی نحوه نظارت دولتی بر بانکداری اینترنتی
۳۱۱	۳-۶-۱-۲. نظارت بانک مرکزی ایران بر بانکداری اینترنتی

۳۱۵	۲-۳-۶. نظارت داخلی در بانکداری اینترنتی
۳۱۵	۱-۲-۳-۶. نقش نظارتی مدیر و مجمع عمومی بانک اینترنتی
۳۱۷	۲-۲-۳-۶. نقش نظارتی سهام‌داران در بانک اینترنتی
۳۱۹	۳-۲-۳-۶. تحول نحوه نظارت در راستای تغییر فضای بانکداری
۳۲۰	۴-۶. بازرسی و تضمین‌های اداری تخلفات در بانکداری اینترنتی
۳۲۱	۱-۴-۶. بازرسی بانکداری اینترنتی در راستای منافع عمومی
۳۲۱	۱-۱-۴-۶. نقد وحدت نهاد سیاست‌گذاری پولی و ارزی و بازرسی مالی
۳۲۳	۲-۱-۴-۶. مقررات آمره بازرسی بانک‌ها در جهت منافع عمومی
۳۲۴	۲-۴-۶. نظام داخلی بازرسی بانک اینترنتی
۳۲۴	۱-۲-۴-۶. مرجع تعیین بازرسان بانک اینترنتی
۳۲۶	۲-۲-۴-۶. مسائل خاص و بی‌سابقه بازرسی بانک اینترنتی
۳۲۹	فصل هفتم - تدوین مقررات برای بانکداری اینترنتی
۳۳۱	۱-۷. مطالعه تطبیقی مقررات موجود در بانکداری اینترنتی
۳۳۲	۱-۱-۷. مقررات مرتبط با بانکداری اینترنتی در حقوق آمریکا
۳۳۲	۱-۱-۷. مقررات مرتبط با انتقال اعتبار در آمریکا
۳۳۴	۲-۱-۷. تحلیل ماده ۴ (الف) قانون متحدالشکل تجاری آمریکا
۳۳۶	۳-۱-۷. بررسی قانون فدرال انتقال الکترونیکی اعتبار آمریکا
۳۴۱	۲-۱-۷. مقررات مرتبط با بانکداری اینترنتی در حقوق انگلیس
۳۴۲	۳-۱-۷. مطالعه تطبیقی مقررات بین‌المللی مرتبط با بانکداری اینترنتی
۳۴۳	۱-۲-۱-۷. تاریخچه تحولات حقوقی بین‌المللی انتقال اعتبار
۳۴۴	۲-۳-۱-۷. ضرورت یکنواخت کردن قوانین
۳۴۵	۳-۳-۱-۷. تحلیل قانون نمونه آنسیترا دربارۀ انتقال اعتبار در سطح بین‌المللی
۳۴۶	۴-۳-۱-۷. قلمرو اجرایی قانون نمونه آنسیترا
۳۴۸	۴-۱-۷. قوانین و مقررات کشور مالزی دربارۀ بانکداری اینترنتی
۳۴۸	۱-۴-۱-۷. تاریخچه بانکداری اینترنتی در مالزی

۳۵۰	۱-۴-۲. اعمال مقررات بانکی مالزی بر بانکداری اینترنتی
۳۵۲	۱-۴-۳. جرم‌انگاری در مقررات بانکداری اینترنتی مالزی
۳۵۴	۱-۴-۴. مسئولیت مدنی در مقررات بانکداری مالزی
۳۵۶	۱-۴-۵. رعایت مقررات شرعی در بانکداری اینترنتی اسلامی
۳۵۷	۲-۷. بررسی وضعیت حقوقی بانکداری اینترنتی در ایران
۳۵۷	۱-۲-۷. رویه حقوقی بانکداری اینترنتی در ایران
۳۵۸	۲-۲-۷. موضوعات مشمول قانون‌گذاری در بانکداری اینترنتی
۳۵۹	۱-۲-۲-۷. موضوعات مشمول مقررات امری در بانکداری اینترنتی
۳۷۳	۲-۲-۲-۷. موضوعات مشمول مقررات تشریفاتی در بانکداری اینترنتی
۳۸۱	۲-۲-۲-۷. موضوعات مشمول قواعد تکمیلی در بانکداری اینترنتی
۳۸۵	۳-۷. تدوین و توجیه مقررات نمونه (پیشنهادی) برای بانکداری اینترنتی
۳۸۶	قانون (پیشنهادی) بانکداری اینترنتی
۳۸۶	باب نخست. مقررات عمومی
۳۸۶	باب دوم. الزامات بانک اینترنتی
۳۸۷	باب سوم. تشریفات بانکداری اینترنتی
۳۸۸	باب چهارم. قرارداد بانکی اینترنتی
۳۸۹	باب پنجم. حمایت از مصرف‌کننده
۳۹۰	باب ششم. جرائم و مجازات‌ها
۳۹۱	باب هفتم. تعامل میان بانک‌های اینترنتی با همدیگر و با سایر بانک‌ها و نهادها
۳۹۳	فصل هشتم - نتیجه‌گیری و ارائه راهکارهای عملی و اجرایی
۳۹۳	۱-۸. نتیجه‌گیری
۳۹۷	۲-۸. راهکارهای عملی و اجرایی
۴۰۵	منابع و مآخذ
۴۰۵	الف - کتب و پایان‌نامه‌های فارسی
۴۰۷	ب - مقالات فارسی

- ج - کتب عربی ۴۰۸
- د- قوانین مقررات و رویه قضایی ایران ۴۰۹
- هـ - کتب و گزارش‌های انگلیسی ۴۱۲
- و - مقالات انگلیسی ۴۱۴
- ز - قوانین مقررات و دستورالعمل‌ها به زبان انگلیسی ۴۲۵
- ح - پرونده‌های مطروحه در حقوق عرفی ۴۳۱
- ط - کتب و مقالات به زبان فرانسه ۴۳۳
- ی - پایگاه‌های اینترنتی مربوط به بانک‌ها، مؤسسات مالی داخلی، خارجی و بین‌المللی ۴۳۳

www.ketab.ir

پیشگفتار

مراکز پژوهشی و مؤسسات تحقیق و توسعه، نقش قابل توجهی را در بررسی مسائل مهم علمی در عرصه برنامه‌های رشد و توسعه اقتصادی کشورها ایفاء می‌نمایند. این گونه مؤسسات با معرفی ابداعات و نوآوری‌های علمی، بسترهای لازم را برای افزایش کارایی و بهره‌وری در بخش‌های تولیدی کشور، و نهایتاً افزایش توان و استعداد‌های بالقوه و بالفعل اقتصادی فراهم می‌آورند.

پژوهشکده پولی و بانکی - بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران، به عنوان یکی از مراکز تخصصی اقتصادی، در سال‌های اخیر از جایگاه ویژه‌ای در عرصه معرفی نوآوری‌ها و ابداعات مالی و پولی در نظام بانکی و اقتصادی کشور برخوردار گردیده است. این مرکز با اتکاء بر تجربه نسبتاً بلندمدت خود، با بیش از ۱۹ سال فعالیت در عرصه‌های تحقیقاتی، از قبیل: برگزاری کنفرانس‌های سالانه و ماهانه، برپایی کارگاه‌های پژوهشی، انتشار بیش از ۲۳۵ عنوان کتاب، انتشار دو فصلنامه تخصصی پول و اقتصاد به زبان‌های فارسی و انگلیسی، انتشار منظم بولتن پیش‌بینی‌های فصلی اقتصادی، و همچنین تأمین نیازهای آماری و اطلاعاتی پژوهشگران، استادان، و دانشجویان از طریق توسعه کتابخانه تخصصی خود و مرکز اطلاع‌رسانی، سهم به سزایی را در تحقق اهداف اقتصادی کشور، خصوصاً در بخش‌های پولی و بازار سرمایه، داشته است. بسیاری از سیاستگزاری‌ها و تصمیمات مهم اقتصاد کشور، خصوصاً در بخش‌های پولی و سرمایه، گمره مباحث ارائه شده در سمینارها و مطالعات انجام شده در این پژوهشکده بوده است.

با توجه به تحولات شگرف و توسعه سریع بانکداری الکترونیکی و استفاده از شبکه اینترنت در این زمینه، نیاز شدیدی به بررسی مسائل حقوقی بانکداری اینترنتی احساس می‌شد، امید است که این نیاز با انتشار این کتاب که نتیجه تلاش‌های جناب آقای دکتر مصطفی‌السان با همکاری آقای محسن علی‌دادی می‌باشد، برطرف گردد و زمینه را برای توسعه هرچه بیشتر بانکداری اینترنتی که منجر به کارایی بیشتر شبکه بانکی کشور می‌گردد، فراهم نماید.

کتاب حاضر در قالب هشت فصل، به بررسی جنبه‌های حقوقی بانکداری اینترنتی می‌پردازد. فصل اول مروری بر کلیات موضوع دارد. فصل دوم جنبه‌های قراردادی بانکداری اینترنتی را مطالعه می‌نماید. در فصل سوم حقوق و تعهدات اطراف قرارداد بانکی اینترنتی بررسی می‌شود. فصل چهارم به مسئولیت مدنی و کیفری در بانکداری اینترنتی اختصاص دارد. در فصل پنجم به قانون حاکم، دادگاه صالح و ادله اثبات دعوی در بانکداری اینترنتی پرداخته است. همچنین در فصل ششم جنبه‌های حقوقی مدیریت، نظارت، و بازرسی بانکداری اینترنتی مورد بحث قرار گرفته است. فصل هفتم به تدوین مقررات برای بانکداری اینترنتی می‌پردازد، و در نهایت در فصل هشتم نتیجه‌گیری و راهکارهای عملی و اجرایی ارائه می‌شود.

کتابی که مطالعه می‌فرمایید تحت فرایند ویرایش فنی و ادبی قرار گرفته و در پی تلاش دیگر همکاران این پژوهشکده به زیور طبع آراسته گشته است. جا دارد که از همکاری و کوشش ایشان تشکر و قدردانی نمایم.

پژوهشکده پولی و بانکی امیدوار است که انتشار این کتاب مورد استفاده علاقه‌مندان، مسئولین، و کارشناسان قرار گیرد و نقطه شروعی برای پژوهش‌های تکمیلی در این زمینه باشد.

دکتر/احمد مجتهد

مشاور رئیس کل بانک مرکزی ج.ا.ا.

و

رئیس پژوهشکده پولی و بانکی